

115 რეგიონული ეკონომიკის პოლიტიკური ასპექტები

ქვეყნები ხშირად შედიან სავაჭრო ბლოკებში იმ მიზეზებით, რომლებიც ეკონომიკასთან არ არის დაკავშირებული, მაგალითად, ეროვნული უსაფრთხოების უზრუნველყოფის, მშვიდობის მხარდაჭერის და პოლიტიკური და სოციალური ინსტიტუტების განვითარებაში დახმარების მიღების მოსაზრებებით. ესაა საზოგადოებრივი სიკეთე, რომელიც საეჭვოა, რომ ეფექტიანად იყოს უზრუნველყოფილი ეკონომიკაში ამა თუ იმ ფორმით (მაგალითად, რეგიონული ინტეგრაციული კავშირის სახით) ჩარევის გარეშე. ასეთ პოლიტიკურ ამოცანებს შეიძლება უაღრესად დიდი მნიშვნელობა ჰქონდეს რეგიონული ინტეგრაციული კავშირისათვის, თუმცა მაინც სასურველია მათი გადაჭრა რაციონალური გზით, ეკონომიკური დანახარჯების გათვალისწინებით.

პოლიტიკური სარგებელი, მაგალითად, მშვიდობისა და უსაფრთხოების უზრუნველყოფა, ზოგჯერ უბრალო მატერიალური მოსაზრებებით მეორე პლანზეა გადაწეული, რომელიც განსაზღვრავს ეკონომიკურ პოლიტიკას. რადგან ასეთი სარგებელი, როგორც წესი, შეიძლება მიღებულ იქნას მხოლოდ ქვეყნების შეზღუდული რაოდენობისათვის, რომლებიც ჩვეულებრივ მეზობლად არიან განლაგებულნი, მიზანშეწონილია მისი მიღწევა რეგიონულ ფარგლებში და არა მრავალმხრივ საფუძველზე. ამრიგად, ამ პოლიტიკურ ინტერესებს შედარებით დიდი მნიშვნელობა აქვს რეგიონული ინტეგრაციული კავშირებისათვის, ვიდრე რაიმე სხვა საერთაშორისო პრობლემის განხილვის დროს. ზოგიერთ შემთხვევაში რეგიონული ინტეგრაციული კავშირის შექმნა შეიძლება ეფექტიანი საშუალება გახდეს მეზობელ ქვეყნებს შორის დაძაბულობის პრობლემის გადაჭრაში. ურთიერთვაჭრობა ხელს უწყობს კეთილმეზობლური ურთიერთობების დამყარებას ქვეყნებს შორის, რეგიონული ინტეგრაცია კი, თავის მხრივ, ბიძგს აძლევს ვაჭრობის განვითარებას. უსაფრთხოების განმტკიცების მიზნით რეგიონული ინტეგრაციული კავშირების შექმნისას ოპტიმალური საბაჟო ტარიფი (მესამე ქვეყნებიდან იმპორტზე), ინტეგრაციის გაღრმავების კვალობაზე მცირდება. რეგიონულ ინტეგრაციულ კავშირში შესვლა მსხვილ დემოკრატიულ სახელმწიფოებთან ერთად, განვითარებად ქვეყნებს ეხმარება დემოკრატიის დამყარებაში ან განმტკიცებაში იმ პირობით, რომ რეგიონული ინტეგრაციული კავშირი მიაღწევს ყველა წევრის მიერ ისეთი „საქლუბო წესების“ დაცვას, როგორცაა დემოკრატიული პრინციპები და სამოქალაქო უფლებები. პარტნიორების სიდიდეს და ადგილმდებარეობას განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს, რადგან უფრო მსხვილ პარტნიორებს შეუძლიათ მოურჯულელებს თავს მოახვიონ

უფრო მაღალი ხარჯები (და მათგან ამოქაჩონ უფრო მაღალი მოგება). რეგიონული ინტეგრაციული კავშირის ბევრ მონაწილეს აწუხებს კითხვა, ხომ არ გამოიწვევს რეგიონული ინტეგრაციის განვითარება ეროვნული სახელმწიფოს შესუსტებას. ჩვენი აზრით, მცირე და საშუალო ქვეყნებს, გაერთიანებისა და კოლექტიური ქმედებების განხორციელების შემთხვევაში, შეუძლიათ აამაღლონ სახელმწიფოს ეფექტიანობა ეკონომიკური პრობლემების გადაწყვეტაში დახმარების გზით.

1.6 რეგიონული ინტეგრაცია და ეროვნული სახელმწიფო

საგარეო საფრთხეების დროს ქვეყნებისათვის ნორმალური მიდგომაა ალიანსების შექმნა სავაჭრო პრეფერენციებისგან დამოუკიდებლად. სახელმწიფოები, რომელთაც შიში ჰქონდათ, რომ შთაინთქმებოდნენ უფრო მსხვილი ქვეყნების მიერ, გაერთიანდნენ, რათა აღმოეფხვრათ ასეთი ძალადობა. რეგიონული თანამშრომლობა (რომელშიც შეიძლება ჩაირთოს სავაჭრო პრეფერენციები, მაგრამ ეს არაა სავალდებულო) ხელს უწყობს მცირე ქვეყნების გაძლიერებას. ეს ქვეყნები ხშირად აღმოჩნდებიან არასასურველ მდგომარეობაში გარე სამყაროსთან ურთიერთობებში, რადგან მათი პოზიციები მოლაპარაკებებზე სუსტია, მოლაპარაკებების წარმოების ღირებულება კი მაღალია. ორმხრივი და მრავალმხრივი მოლაპარაკებების ჩასატარებლად ხშირად საჭიროა მნიშვნელოვანი ფინანსური რესურსები, დრო და საექსპერტო ცოდნა; ყველაფერი ეს არ ჰყოფნით მცირე ქვეყნებს. იმისდა მიხედვით, თუ მსოფლიოში რამდენად გაიზარდა ინტეგრაცია და ყველა საერთაშორისო არენაზე განსახილველი საკითხი, მცირე ქვეყნებს გაუძლიერდათ მოტივები მეზობლებთან თანამშრომლობისათვის. მცირე ქვეყნებს შეუძლიათ მნიშვნელოვნად შეამცირონ მოლაპარაკების პროცესის ღირებულება და იმავდროულად აამაღლონ საბაზრო ძალა და პრესტიჟი მოლაპარაკებებზე, თუ თავიანთ რესურსებს გააერთიანებენ და ერთობლივად იმოქმედებენ საერთო ინტერესების ფორმულირებისას. ამის რეალიზება შეიძლება შემდეგ შემთხვევებში (Andriamananjara and Schiff 2001):

1. თუ მათ აქვთ მსგავსი ინტერესები (და ამიტომ შიდაბლოკური მოლაპარაკებების ღირებულება დაბალია);
2. თუ საერთაშორისო მოლაპარაკებების ღირებულება მაღალია (რაც აძლიერებს თანამშრომლობის სტიმულებს);
3. თუ დღის წესრიგი მოიცავს პუნქტების დიდ რაოდენობას (რაც, ერთის მხრივ, აძლიერებს სტიმულებს, მეორე მხრივ კი - ამარტივებს პაკეტური ხელშეკრულებების ფორმირებას, რითაც შეიძლება ყველა მხარე მოგებულ დარჩეს).

რეგიონული დაჯგუფების შექმნა ჩვეულებრივ დაკავშირებულია პრინციპთან „შენ მე – მე შენ“: „მე ხმას მივცემ შენი ინტერესების სასარგებლოდ, თუ შენ ხმას მისცემ ჩემი ინტერესების სასარგებლოდ“. მათთვის საინტერესო საკითხებზე ურთიერთმხარდაჭერის უზრუნველყოფით, ქვეყნებს შეუძლიათ მეტი სარგებელი მიიღონ, ვიდრე ისინი მარტონი იმოქმედებდნენ (Andriamananjara and Schiff 2001). ამის გათვალისწინებითაც კი მსგავსი კოალიციების შექმნა არ წარმოადგენს მარტივ საქმეს და არ არის ფართოდ გავრცელებული. საერთაშორისო მოლაპარაკებების დაწყებამდე, პრიორიტეტების გამომუშავების პროცესში კოალიციის მონაწილეები ჩვეულებრივ მსხვერპლად წირავენ ზოგიერთ თავის უპირატეს პოზიციას. ეს მოქმედებები პოლიტიკური თვალსაზრისით შეიძლება რთული იყოს, განსაკუთრებით მაშინ, თუ ჯგუფი დიდია და ქვეყნებს შორის იყოს, სხვაგვარი მნიშვნელოვანი. კოალიციამ ასევე უნდა გამოიმუშაოს მეთოდთა იმის შესახებ, თუ მოლაპარაკებების პროცესში როგორ გასცეს პასუხები შეკითხვებს და როგორ წავიდეს დათმობაზე, რადგან სავსებით ცხადია, რომ იგი ვერ მოახერხებს ყველაფერ იმის მიღწევას, რისი იმედიც ჰქონდა მოლაპარაკებების პროცესის დასაწყისში.

11.7 რეგიონული ინტეგრაცია და მუსაფე ქვეყნები

თავისი ბუნებით რეგიონული ინტეგრაციული კავშირი რჩეულთა კლუბია. რეგიონული ინტეგრაციული კავშირის მხრივ არაწევრი ქვეყნების დისკრიმინაცია რეალური მოვლენაა და უკანასკნელი მონაცემების თანახმად, მან შეიძლება გამოიწვიოს ვაჭრობის არსებითი განყენება. ყველაზე ხშირად ვაჭრობის განყენება მძიმე ტვირთად აწვება პარტნიორებს, რომლებიც მეტს იხდიან საკუთარ იმპორტში, მაგრამ არის შემთხვევები, როცა გარემოებები ისე ყალიბდება, რომ იგი ძვირად უჯდებათ არაწევრ ქვეყნებს, რომლებიც კარგავენ ექსპორტიდან შემოსავლებს.

პირველ რიგში, თუ ექსპორტს მოაქვს ნორმაზე მეტი მოგება, მაშინ მისი დაკარგვა ძალიან ძვირი ჯდება, რადგან დაკარგული სარგებელი აჭარბებს რესურსების ღირებულებას, რომელიც გამოთავისუფლებულია, საექსპორტო საქონლის წარმოების აუცილებლობის არარსებობის გამო. ეს შეიძლება მაშინ მოხდეს, როცა ექსპორტიორს აქვს მონოპოლიური ფასების დაწესების შესაძლებლობა ან (რაც უფრო მნიშვნელოვანია) როცა ექსპორტი იბეგრება გადასახადით, რადგან ექსპორტიდან მიღებული გადასახადის შემცველი ფასი, აღემატება წარმოებაში გამოყენებული რესურსების ღირებულებას. ექსპორტზე გადასახადი იშვიათად გამოიყენება, მაგრამ ვაჭრობის

თეორიის თანახმად, იმპორტზე გადასახადი ექსპორტზე გადასახადია; გადასახადით იბეგრება თავად ვაჭრობის აქტი (ექსპორტის საგნის იმპორტის საგნად გადაქცევა) და მნიშვნელობა არა აქვს, თუ გარიგებაში მონაწილე რომელი მხარე ფორმალურად იხდის გადასახადს. შესაბამისად, საკმაოდ მაღალი საბაჟო ტარიფების მქონე ქვეყანა მატერიალურად იზარალებს, თუ მოხდება ექსპორტის დაცემა საგარეო ფაქტორების გამო. ამ საკითხს შეიძლება სხვა მხრიდან შევხედოთ: როცა ექსპორტი ვარდება, იმპორტიც ასევე მკვეთრად უნდა შემცირდეს სავაჭრო ბალანსის შესანარჩუნებლად; შედეგად კი იკარგება სატარიფო შემოსულობები.

მეორე მხრივ, ვაჭრობის გადახრა ზიანს აყენებს ექსპორტიორებს იმ შემთხვევაში, თუ მოთხოვნის დაცემა იძულებით იწვევს საექსპორტო ფასების შემცირებას, ანუ ექსპორტიორისათვის აუარესებს ვაჭრობის პირობებს.

შესაძლოა, არაწევრი ქვეყნების მიერ მიღებულ სტატიკურ დანაკარგებზე უფრო მნიშვნელოვანია პასუხი კითხვაზე, რა არის რეგიონული ინტეგრაციული კავშირი: საბოლოო მიზნისაკენ, ანუ გლობალური მასშტაბით ვაჭრობის თავისუფლების მიღწევისაკენ საფეხური, თუ ღირს პროგრესის კისერზე? მრავალრიცხოვან სავაჭრო ბლოკებად დაყოფილი მსოფლიო ჯერ კიდევ ძალიან ახალგაზრდაა, რათა გაცემულ იქნას საბოლოო, გამოცდილებით განმტკიცებული პასუხი. ეკონომიკური თეორიაც არცთუ ისე მკაფიოდ იძლევა ამ საკითხის განმარტებას., თუმცა ჩვენ ვხედავთ იმის საშიშროებას, რომ რეგიონულმა ინტეგრაციამ შეიძლება თანდათან დაშალოს ვაჭრობის მრავალმხრივი სისტემა. ცხადია, რომ რეგიონული ინტეგრაცია ძირს უთხრის, მრავალმხრივობის პრინციპის ერთ-ერთ დასაყრდენს, როგორცაა საერთაშორისო ურთიერთობების საფუძველი - ერთნაირი რეჟიმი ყველასათვის.

ზოგიერთ შემთხვევაში რეგიონულმა ინტეგრაციამ სხვა ქვეყნები აიძულა დამჯდარიყვნენ მოლაპარაკებების მაგიდასთან, რათა შეთანხმებულიყვნენ ვაჭრობის მრავალმხრივი ლიბერალიზაციის ახალი რაუნდების შესახებ. მაგალითად, მიღებულია ჩაითვალოს, რომ ევროპული ეკონომიკური თანამეგობრობის შექმნამ მიგვიყვანა კენედის რაუნდამდე. ჩვენ ვამტკიცებთ, რომ სასურველი შედეგი სულაც არ არის ცალსახა და რომ იძულების ისეთი ტაქტიკის გამოყენება, რათა სხვები აიძულონ შეამცირონ ტარიფები, უაღრესად საშიშია. ერთმა ასეთმა ქმედებამ შეიძლება გამოიწვიოს მომდევნო ნაბიჯების ჯაჭვი, რომელიც რეგიონული ინტეგრაციის სფეროში იწვევს დომინოს ეფექტს; როგორც ჩანს, სწორედ ის უღევს საფუძვლად რეგიონული ინტეგრაციის კავშირის გაურცელებას 1980-1990 წლებში. ასეთ გარემოებაში არ შეიძლება გაკეთდეს დასკვნა რეგიონული

ინტეგრაციის საქველმოქმედო გავლენის შესახებ მხოლოდ იმიტომ, რომ შეიმჩნევა მისი გავრცელების ტენდენცია. თუ თქვენს გარშემო ყველა ამა თუ იმ ბანდის წევრია, შესაძლოა თქვენც მოგიხდეთ ერთ-ერთ მათგანში შესვლა, მაგრამ ეს არ ხდის ბანდებს დადებით მოვლენად.

დომინოს პრინციპის მიხედვით, რეგიონული ინტეგრაციის ერთ-ერთი პრობლემა იმაში მდგომარეობს, რომ, თუმცა რეგიონული ინტეგრაციული კავშირის გაფართოება შეიძლება სტიმული გახდეს მასში ახალი წევრების შესასვლელად, მაგრამ ეს სრულიადაც არ არის სავალდებულო, რომ იგი ძველ წევრებს სურვილს გაუჩენს, რათა დათანხმდნენ ამგვარ შესვლაზე. კერძოდ, თუ რეგიონული ინტეგრაციული კავშირი დისკრიმინაციულ პოლიტიკას ატარებს არაწევრი ქვეყნების მიმართ, მაშინ ბლოკის წევრები ალბათ მოინდომებენ გაფართოების დროულად შეჩერებას: უაზრობაა შედიოდეთ ბლოკში, თუ მის ფარგლებს გარეთ არ დარჩება არც ერთი ქვეყანა, რომელთა საკუთარი ინტერესებისათვის გამოყენებაც შეიძლება. ზოგჯერ წამოაყენებენ შესაძლო ალტერნატივას: მიაღწიონ თავისუფალ შესვლას ყველა რეგიონულ ინტეგრაციულ კავშირში, რათა ნებისმიერ ქვეყანას, რომელსაც ამა თუ იმ რეგიონულ ინტეგრაციულ კავშირში მიღებული წესების შესრულება შეუძლია, შეუერთდეს მას და ისარგებლოს მისი უპირატესობებით. პრაქტიკაში კი, იმის გათვალისწინებით, რომ შესვლის საკითხი მოლაპარაკებების პროცესში წყდება (რამდენადაც თითქმის ყველა რეგიონული ინტეგრაციული კავშირის წესები ითვალისწინებენ არა მხოლოდ ტარიფების შემცირებას), არ არსებობს არავითარი ქმედითი საშუალება რეგიონული ინტეგრაციული კავშირის მისაწვდომობის შესახებ. ჩვენ მიგვაჩნია, რომ „ღია რეგიონული ინტეგრაციის“ კონცეფცია ლოზუნგი უფროა, ვიდრე ანალიზის ინსტრუმენტი, რადგან არსებული განსაზღვრების თანახმად იგი გარდაიქმნება რაიმე სრულიად სხვად (მაგალითად, მრავალმხრივობაში), ან არ აკეთებს განსხვავებას „სასარგებლო“ და „მავნე“ რეგიონულ ინტეგრაციულ კავშირებს შორის.

როგორც ჩანს, დროთა განმავლობაში რეგიონული ინტეგრაციული კავშირები გავლენას მოახდენენ სავაჭრო მოლაპარაკებების პროცესზეც. არსებობს შეხედულება, რომ რამდენიმე რეგიონული ინტეგრაციული კავშირის მოლაპარაკებებში მონაწილეობა გააადვილებს და დააჩქარებს მოლაპარაკებების პროცესს. შესაძლოა ეს ასეცაა, მაგრამ ამასთან ერთად არ გაითვალისწინება ის სირთულეები, რომლებიც დაკავშირებულია საერთო პოზიციის გამომუშავებასთან თითოეული ბლოკის შიგნით მოლაპარაკებების წინ ან მათ მსგავსობაში. გამოითქმება ასევე აზრი, რომ რეგიონული ინტეგრაციული კავშირი შეიძლება გამოვიყენოთ ტექნიკურად რთული საკითხების

გადაწყვეტის პროექტების დასამუშავებლად, ვიდრე მათ გლობალურ დონეზე განვიხილავდეთ, ან პოლიტიკური თვალსაზრისით რთული საკითხების განხილვისას, რომლებზეც მსოფლიო მასშტაბით ჯერჯერობით შეუძლებელია შეთანხმების მიღწევა. ჩვენ, რასაკვირველია, არ შეგვიძლია გამოვრიცხოთ ამ გზით სარგებლის მიღების შესაძლებლობა, მაგრამ ამის გარანტია არ არსებობს. საერთაშორისო პოლიტიკა რეგიონული ინტეგრაციის სფეროში უნდა ისახავდეს შემდეგ მიზნებს:

1. მოახდინოს რეგიონული ინტეგრაციული კავშირების სტიმულირება სავაჭრო კავშირების დასამყარებლად და არ დაუშვას მისი გადახრა, როგორც წევრი ქვეყნების ინტერესებისათვის, ისე გარიცხული ქვეყნებისათვის მიყენებული ზარალის მინიმიზაციისათვის;

2. წევრებს შორის შექმნას ღრმა ინტეგრაციის შესაძლებლობები, მათ შორის სახელმწიფო მშენებლობის სფეროში;

3. შეინარჩუნოს ადრე მიღწეული ლიბერალიზაციის შედეგები და უზრუნველყოს ნდობის კრედიტი ნებისმიერი ლიბერალიზაციის მიმართ, რომელიც შეადგენს რეგიონული ინტეგრაციული კავშირის განუყოფელ ელემენტს;

4. ხელი შეუწყოს წევრ ქვეყნებში და მთლიანად მსოფლიო ვაჭრობის სისტემაში ლიბერალიზაციის დინამიკას.

სავაჭრო ბლოკებთან მიმართებაში საერთაშორისო პოლიტიკის რეალიზაციის ჩვენს ხელთ არსებული ინსტრუმენტია მსოფლიო სავაჭრო გაერთიანება (მსგ).

118 რეგიონული ინტეგრაცია და ვაჭრობის მსოფლიო ორბანიზაცია

რეგიონული ინტეგრაციული კავშირი წარმოადგენს ოფიციალურად სანქციონირებულ, მაგრამ პირობით გამონაკლისს ტარიფებისა და ვაჭრობის შესახებ გენერალური შეთანხმების წესებიდან არადისკრიმინაციის შესახებ. ის პირობები, რომელთა შესრულებაც აუცილებელია რეგიონული ინტეგრაციული კავშირის შექმნისას, შეჭველად, განსაზღვრავენ და ზღუდავენ მსოფლიოში რეგიონული ინტეგრაციის მოდელს, თუმცა ისინი არადაამაკმაყოფილებელია და არასათანადო სიმკაცრით ხდება მათი დაცვა, რათა უზრუნველყოს ეკონომიკური სარგებელი როგორც თავისი წევრებისათვის, ისე გარიცხული ქვეყნებისათვის. მართალია, სასურველია მოქმედი წესების უფრო მკაცრი დაცვა, მაგრამ არავითარ რეფორმას არ შეუძლია მისცეს მხოლოდ მომგებიანი რეგიონული ინტეგრაციული კავშირების შექმნის რეალური გარანტია. პასუხისმგებლობა დადებითი შედეგების მიღწევაზე მთავრობებს ეკისრებათ, მაგრამ სრული აკრძალ-

ვის გარდა, მათ განკარგულებაში არ არის ინსტრუმენტი, რომელსაც შეეძლებოდა საკმაოდ მჭიდროდ შეეკრა ხელები თავისთვის და სხვებისთვის ვაჭრობის მსოფლიო ორგანიზაციის ფარგლებში, რათა აღმოეფხვრა ზარალის მომტანი რეგიონული ინტეგრაციული კავშირების შექმნის შესაძლებლობა.

ვაჭრობის მსოფლიო სისტემა მოქმედებს პრაგმატულად და შეთანხმებულად. ვაჭრობისა და ტარიფების შესახებ გენერალური შეთანხმება (ვტშგშ). შეიქმნა 1947 წელს, როგორც დროებითი ორგანო, რომელიც ქვეყნებს დაეხმარებოდა ვაჭრობის ლიბერალიზაციის გატარებაში. მისი როლი იმაში მდგომარეობდა, რომ მოეხდინა ტარიფების შემცირებისათვის თანმიმდევრული ღონისძიებების კოდიფიცირება და დაფიქსირება.

ვტშგშ-ს საკვანძო იდეა, რომელიც საფუძვლად ედება საერთაშორისო ვაჭრობის მოქმედ სისტემას, ესაა არადისკრიმინაციის რეჟიმი ერთი და იგივე იმპორტირებული საქონლის სხვადასხვა წყაროების მიმართ. არადისკრიმინაცია მიიღწევა წევრი ქვეყნებისათვის უპირატესი ხელშეწყობის რეჟიმის (უხრ) ურთიერთმინიჭების გზით, განსაკუთრებული გარემოებების გამოკლებით. არადისკრიმინაციის გარანტიის შემთხვევაში „ა“ ქვეყანამ, რომელიც ერთ-ერთი ტარიფის შემცირების შესახებ მოლაპარაკებას აწარმოებს „ბ“ ქვეყანასთან, იცის, რომ მისი ძალისხმევის კომერციული ფასი იმით არ დაზარალდება, რომ „ბ“ შეთავაზებს „გ“ ქვეყანას უფრო დაბალ ტარიფს. ეს, თავის მხრივ, აიძულებს „ა“ ქვეყანას დიდი მზადყოფნით „იყიდოს“ დათმობა, ერთ-ერთი საკუთარი ტარიფის შემცირების სანაცვლოდ „ბ“ ქვეყნის საქონელზე და ამით ასტიმულირებს ვაჭრობის ლიბერალიზაციას.

თავისი არსებობის 50 წლის განმავლობაში ვტშგშ მოქმედებდა რბილი, თავშეკავებული, შეთანხმებული მანერით წევრი ქვეყნების ინტერესებისათვის. იგი არ გამოდიოდა არბიტრის როლში სავაჭრო დავების შემთხვევაში; ამის მაგივრად ვტშგშ-ს თავის განკარგულებაში ჰქონდა უთანხმოებების დარეგულირების პროცედურა, რომელიც ეყრდნობოდა, არა იმდენად უფლებას, რამდენადაც დავების გადაჭრის ისეთ ხერხს, რომელმაც შეინარჩუნა მოლაპარაკებებზე წინასწარ შეთანხმებული სარგებლის ბალანსი, მხარს უჭერდა კონკრეტულ და ხელს უწყობდა ლიბერალიზაციის პროცესის შემდგომ განვითარებას. 1995 წელს შექმნილი ვაჭრობის მსოფლიო ორგანიზაცია (ვმო) ვტშგშ-ს და ზოგიერთი სხვა ორგანიზაციის სამეთვალყურეოდ, უფრო მეტად ეყრდნობა „კანონის ანბანს“, მაგრამ ისიც ორიენტირებულია პრობლემების პრაგმატულ და ურთიერთმისაღებ გადაწყვეტაზე. ვაჭრობის მსოფლიო ორგანიზაცია ადგენს ქცევის წესების ერთობლიობას, და არა საბოლოო შედეგების პაკეტს: იგი

უფრო დაინტერესებულია წევრი ქვეყნების მიერ შეთანხმებული ვალდებულებების დაცვაში და მათთვის შეთანხმებული უფლებების მინიჭებაში, ვიდრე ეკონომიკურ შედეგებში. შეჯამებულად, ვმო/ვტშგშ ყოველთვის იყენებს მატერიალური კეთილდღეობის გამტარებლები, მაგრამ მათი როლი არ განისაზღვრებოდა ამ ასპექტით.

ვტშგშ ტრადიციულად არ ერეოდა საშინაო ეკონომიკურ პოლიტიკაში. მას არ ჰქონდა შესაძლებლობა, რათა წევრი ქვეყნები აეძულებინა ლიბერალიზაციის გატარებაში, თუ მათ ეს არ სურდათ და უადრესად ტაქტიკური იყო თავის მოთხოვნებში ეროვნული კანონმდებლობის ფორმირების საკითხში. ვმო წარმოადგენს ორგანიზაციას შორს მიმავალი მიზნებით. „ერთიანი პაკეტის“ (single undertaking) პრინციპის ამოცანებისა და მიზნების სიფართოვე, როცა წევრმა ქვეყნებმა უნდა მიიღონ (ფაქტიურად) ყველა მისი წესები და არა განიხილონ, როგორც ეს ადრე ხდებოდა, ზოგიერთი მისი ფაქულტატიური დამატება, უფრო მკაცრად ზღუდავს ეროვნული მთავრობების მოქმედებებს. მიუხედავად ამისა, ვმო, ვტშგშ-ს მსგავსად, შეიძლება ეფექტიანად ფუნქციონირებდეს, ოდონდ თუ მეტ-ნაკლებად დაიცავს კონსენსუსს.

ამ გარემოებების გათვალისწინებით, ვმო-ს შეუძლია განვითარებადი ქვეყნების მატერიალური კეთილდღეობის ამაღლება შემდეგი ოთხი გზით:

1. იმ შემთხვევაში, თუ ამას მოისურვებს წევრების საკმარისი რაოდენობა, მას შეუძლია პერიოდულად ჩაატაროს მოლაპარაკებები ტარიფების შესახებ, რომლებიც წევრ სახელმწიფოებს მისცემს სავაჭრო ბარიერების შემცირების შესაძლებლობებს და სტიმულებს.

2. ვმო თავაზობს რეკომენდაციებს საშინაო ეკონომიკური პოლიტიკის შესახებ; ზოგიერთ შემთხვევაში ეს პირდაპირ ხდება, ზოგჯერ კი, რაც უფრო მნიშვნელოვანია, ირიბად, დებატების პირობების მომზადების გზით. მთავრობებს, რომლებიც ეწინააღმდეგებიან ამა თუ იმ ჯგუფის ზეწოლას, შეუძლიათ არსებითად განამტკიცონ თავიანთი პოზიციები, თუ დაეყრდნობიან იმ შესაბამის აკრძალვებს, რომლებიც მოცემულია ვმო-ს შეთანხმებებში. ანალოგიურად, ლობისტების პოზიციები ძლიერდება, თუ ვმო არაორაზროვნად გადაწყობს იმ ღონისძიებებს, რომელთა გადაჭრაც მათ სურთ, თუნდაც პირობითად. „მას შემდეგ, რაც 145 ქვეყანამ განიხილა და დაამტკიცა X ღონისძიებების ლეგიტიმურობა, - ამბობენ ლობისტები, - რა უფლება აქვს მთავრობას უარი გვითხრას ჩვენ იმ სარგებლის მიღებაში, რომელიც ამ ღონისძიებასთანაა დაკავშირებული?“ ამ კითხვაზე უნდა მივიხსნათ: „თითქმის სრული უფლება“, რადგან ვმო განსაზღვრავს ქვეყნის მინიმალურ სტანდარტებს და არა ნორმებს, მაგრამ ასეთი პასუხის დასაბუთება რთულია.

3. ვმოს შეუძლია დაიცვას თავის წევრთა უფლებები, სხვა წევრების მიერ ამა თუ იმ წესების დარღვევის შემთხვევაში. თუმცა მას არ შეუძლია თავისი წევრების ზარალისგან დაზღვევა.

4. ვმოს წარმოადგენს მთავრობებისთვის სადისკუსიო ფორუმს, აგრეთვე „გადასხმის ეფექტის“ მართვის მექანიზმს, როცა ერთი წევრი ქვეყნის სავაჭრო პოლიტიკის შედეგები ვრცელდება პარტნიორ ქვეყნებზე. ბაგუელი და სტაიგერი (Bagwell and Staiger, 1998) გვიჩვენებენ, თუ ურთიერთდახმარებისა და არადისკრიმინაციის პრინციპების შეთანაწყობა როგორ ეხმარება ამგვარი „გადასხმის ეფექტის“ მინიმიზირებას: ურთიერთდახმარება – იმიტომ, რომ ორი წევრი ქვეყანა, თავაზობს რა ურთიერთ სატარიფო დათმობებს, უფრო მეტად (უკიდურეს შემთხვევაში, ნაწილობრივ), ერთმანეთისათვის ახდენენ ვაჭრობის პირობებზე ზემოქმედების ეფექტის კომპენსირებას; არადისკრიმინაცია კი ეწინააღმდეგება აგრესიული კოალიციის შექმნას.

ეს ოთხი პოტენციური სარგებელი წარმოადგენს ვმოს მოქმედი წესების შეფასების კრიტერიუმს, რეგიონული ინტეგრაციული კავშირისათვის და მათი გაუმჯობესების შესაძლებლობების ანალიზისათვის.

11.9 რეგიონული ინტეგრაციის «ოქროს წესები»

გამოცდილება გვიჩვენებს, რომ გონივრული სავაჭრო პოლიტიკა წარმოადგენს ეკონომიკური განვითარების აუცილებელ პირობას. პრაქტიკულად ნებისმიერ გარემოებაში ცნება გონივრული პოლიტიკა მოიცავს ღია საზღვრების შენარჩუნებას საქონლისა და მომსახურებით ვაჭრობისათვის და პირდაპირი საზღვარგარეთული ინვესტიციებისათვის. ასეთი გახსნილობის მიღწევას ყველაზე მეტად ხელს უწყობს შეზღუდვების მოსპობა ვაჭრობასა და ინვესტიციებზე, ვაჭრობის არაპრეფერენციული ლიბერალიზაციის გზით. გარდა ამისა, გამოცდილება გვიჩვენებს ვაჭრობის ცალმხრივი ლიბერალიზაციის სასურველობას, იმის მიუხედავად, შეწყვეტენ თუ არა სანაცვლოდ სავაჭრო პარტნიორები თავიანთ შეზღუდვებს. თუმცა პოლიტიკურმა ზეწოლამ შეიძლება მთავრობებს უბიძგოს რეგიონული ინტეგრაციისკენ (ვაჭრობის პრეფერენციული ლიბერალიზაციისკენ) და, ამრიგად, რიგ შემთხვევებში რეგიონული ინტეგრაციული კავშირები შეიძლება გახდეს მიზანშეწონილ გადაწყვეტად, ეროვნული ეკონომიკის პრობლემების მოთხოვნების გათვალისწინებით. მაგალითად, რეგიონულ ინტეგრაციულ კავშირებს შეუძლიათ ეკონომიკურ პოლიტიკას მისცენ ნდობის კრედიტი, დაეხმარონ პოლიტიკური პრობლემების გადაწყვეტაში ან კონკურენციის გაძლიერებაში. როცა რეგიონული ინტეგრაციული კავშირები სასურველია

რაიმე პოზიტიური ეკონომიკური მიზნებისათვის და წარმოიშვება წმინდა პოლიტიკური მიზნებით - ისინი უნდა შეიქმნას ეკონომიკურ ეფექტიანობაზე გაანგარიშებით. მათი შექმნის მიზანი რომ არაეკონომიკურიც იყოს (მაგალითად, ეროვნული უსაფრთხოების ამაღლება), მნიშვნელოვანია იმ ეკონომიკური ფასის მინიმიზირება, რომელიც მისი მიწვევისათვის უნდა იქნას გადახდილი. სამწუხაროდ, შეუძლებელია უნივერსალური პოლიტიკური პრინციპების გამომუშავება, რომელთა გამოყენებაც შესაძლებელი გახდებოდა ნებისმიერი რეგიონული ინტეგრაციული კავშირისათვის, რადგან ძალიან ბევრია დამოკიდებული თითოეული კონკრეტული შემთხვევის გარემოებებზე. მიუხედავად ამისა, ჩვენ შეგვიძლია ჩამოვაყალიბოთ რიგი კონკრეტული და სავსებით საიმედო პრაქტიკული წესები, რომელთაც გამოყენების ფართო სფერო აქვს და შეიძლება ეტალონად გამოდგეს ამა თუ იმ გეგმის შესაფასებლად. ქვემოთ მოტანილია ამ „ოქროს წესები“ ჩამონათვალი. მათი სისტემატიზაცია ხდება რვა დასკვნის შესაბამისად, რომლებიც გამომდინარეობენ სათანადო ანალიზიდან.

დასკვნა 1. გამოიყენეთ რეგიონული ინტეგრაციული კავშირი, როგორც კონკურენციის წახალისების საშუალება.

თუ განვითარებადი ქვეყნის მთავრობას სურს გახდეს რეგიონული ინტეგრაციული კავშირის მონაწილე, მან იგი უნდა გამოიყენოს, როგორც კონკურენციის განვითარების ინსტრუმენტი. მთავრობამ უნდა გააანალიზოს, მოახდენს თუ არა რეგიონული ინტეგრაციული კავშირი კონკურენციის ზრდის სტიმულირებას საშინაო ბაზრებზე და შემდეგ ყურადღება უნდა გაამახვილოს ტექსტში ისეთი პირობების ჩართვაზე, რომლებიც ხელს შეუწყობენ ამ შედეგის მიღწევას.

ამ კრიტერიუმთან შესაბამისობის აღბათობის ამაღლებისათვის აუცილებელია:

1. არაწევრ ქვეყნებთან მიმართებაში დისკრიმინაციის ხარისხის მინიმიზირება, რეგიონული ინტეგრაციული კავშირის შესაძლებლობის გამოყენებით, რათა შეამცირონ დაცვის დონე მესამე ქვეყნების მიმართ - თუ ეს აუცილებელია, მხოლოდ ცალმხრივი წესით. ეს განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია მცირე ქვეყნებისთვის.

2. რეგიონული ინტეგრაციის სასარგებლოდ წინააღმდეგობა გაუწიოს დარგობრივი ღირებულების ზეწოლას, რაც ვაჭრობის გადახრას იწვევს. მოახდინოს რეგიონული თავისუფალი ვაჭრობის მოცულობიდან გადახრის მინიმიზირება და მასში ჩართოს მომსახურება.

3. უფრო შორს წავიდეს ფორმალური სავაჭრო ბარიერების აღმოფხვრისაგან და შეამციროს „უხილავი“ შეზღუდვები, რომლებიც დაკავშირებულია რეგულაციური და პროცედურული მოთხოვნების

დაცვაზე ზედამხედველობასთან.
4. ჩართოს ფორმალური ვალდებულებები, რომლებიც პირდაპირ აძლევს უცხოელ ინვესტორებს შესაძლებლობას შეიძინონ რეალური აქტივები და გამოიყენონ ეროვნული რეჟიმები, მათ შორის მომსახურების ბაზრებზეც.

დასკვნა 2. „ჩრდილოეთ-სამხრეთის“ ტიპის რეგიონული ინტეგრაციული კავშირი დომინირებს „სამხრეთ-სამხრეთის“ ტიპის რეგიონულ ინტეგრაციულ კავშირზე

ყველა პარტნიორი როდია თანასწორუფლებიანი. მაღალი შემოსავლების მქონე ქვეყნებთან დადებული რეგიონული ინტეგრაციული კავშირები იძლევა არსებით ეკონომიკურ სარგებელს, ვიდრე რეგიონული ინტეგრაციული კავშირები უფრო ღარიბ ქვეყნებთან.

1. განვითარებადი ქვეყნების მთავრობები, რომელთაც სურთ გახდნენ რეგიონული ინტეგრაციული კავშირების თანამონაწილეები, უნდა მიისწრაფოდნენ მათ შექმნას მსხვილ და მდიდარ მეზობელ ქვეყნებთან ან ბლოკებთან. მათი სიდიდეებისა და ეფექტიანობის წყალობით, ასეთი პარტნიორები მეტი ალბათობით შეუწყობენ ხელს შიდა კონკურენციის გაძლიერებას და გახდებიან მოწინავე ტექნოლოგიების ტრანსფერტისა და ვაჭრობის წყარო პირდაპირ საზღვარგარეთული ინვესტიციების მიმართულებით. განვითარებადი ქვეყნის ეკონომიკის ეფექტიანობის ამაღლებაში გულწრფელი და ინტერესების შემთხვევაში მდიდარი პარტნიორები უზრუნველყოფენ პოლიტიკური ნდობის უფრო მაღალ ხარისხს, ვიდრე ღარიბები.

2. თუ მდიდარი პარტნიორები მოხსნიან საბაჟო ბარიერებს, „ჩრდილოეთ-სამხრეთის“ ტიპის რეგიონული ინტეგრაციული კავშირები შეიძლება გახდნენ მსხვილი ტრანსფერტების წყარო ჩრდილოელი მწარმოებლებისათვის, რაც ძალიან მალე გამოიწვევს განვითარებადი ქვეყნების კეთილდღეობის შემცირებას. რეგიონული ინტეგრაციული კავშირის წინაშე ვალდებულებების აღებამდე, აუცილებელია თვალყური ვადევნოთ, რათა ისეთმა სარგებლებმა, როგორცაა: ნდობის კრედიტი, ფინანსური ტრანსფერტები და პარტნიორის შედარებით მგრძობიარე ბაზრებამდე მისაწვდომობა, შეუქცევადი ხასიათი მიიღოს.

3. რესურსების გაფანტულობის შესამცირებლად, მთავრობებმა უნდა შეამცირონ იმ ტარიფებისა და სხვა სავაჭრო ბარიერების საშუალო დონე, რომლებიც შენარჩუნებულია არაწევრი სახელმწიფოების მიმართ.

4. მცირე ეკონომიკებს შორის რეგიონული ეკონომიკური კავშირები იწვევენ ვაჭრობის გადახრას. თუ ასეთი რეგიონული ინტეგრაციული კავშირები მაინც შეიქმნება, განსაკუთრებული ყურადღება

უნდა გამახვილდეს იმაზე, რათა განმტკიცდეს სარგებელი უფრო მსხვილი საშინაო (რეგიონული) ბაზრების შექმნით, შიდაბლოკური კონკურენციის გაძლიერების გზით. ასევე ყურადღება უნდა გამახვილდეს მესამე ქვეყნების მიმართ დაცვის შემცირებაზე, რათა მიღებულ იქნას სარგებელი ბლოკის საზღვრებს გარეთ კონკურენციის გაძლიერებით.

5. ღარიბ ეკონომიკებს შორის რეგიონულ ინტეგრაციულ კავშირებს შეუძლია გამოიწვიოს პარტნიორების შემოსავლების დივერგენცია, რასაც შეუძლია ზიანი მიაყენოს ზოგიერთ მათგანს (როგორც წესი, ნაკლებად განვითარებულებს და უფრო ღარიბებს) და გააძლიეროს პოლიტიკური დაძაბულობა ბლოკის წევრებს შორის. ეს ეფექტები შეიძლება შერბილდეს, არაწევრი ქვეყნების წინააღმდეგ მიმართული სავაჭრო ბარიერების შემცირების გზით და სატარიფო შემოსულობების შემცირებისათვის სათანადო შეთანხმების პირობების ჩართვით.

დასკვნა 3. პოლიტიკისადმი ნდობა მოითხოვს მიზნების სრულ სიცხადეს.

რეგიონულ ინტეგრაციულ კავშირებს შეუძლიათ აამაღლონ ნდობის კრედიტი ეკონომიკური და პოლიტიკური რეფორმების პროგრამებისადმი, მაგრამ, როგორც წესი, მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ იგი შეიცავს გასაგებ და გამჭვირვალე პირობებს და მექანიზმებს, რომლებიც უშუალოდ შეეხება ინტერესის შემცველ ეკონომიკურ ღონისძიებებს.

რეგიონულ ინტეგრაციულ კავშირში შემავალი მთავრობებისთვის რეკომენდებულია შემდეგი:

1. დეტალურად გაიაზრონ რეგიონულ თავისუფალ ვაჭრობაზე გადასვლის გზა (რა შეზღუდვები შემცირდება ან მოიხსნება და როდის) და მოახდინონ ლიბერალიზაციის შეცვლის შესაძლებლობის მინიმიზირება სიტუაციური დაცვის ინსტრუმენტების გამოყენებაზე აკრძალვის გამოყენებით.

2. რეგიონული ინტეგრაციული კავშირი შექმნან მსხვილ პარტნიორებთან, რათა უზრუნველყონ შეთანხმების შესრულებაზე ზედამხედველობა, აგრეთვე გეოგრაფიულად ახლოს მდებარე პარტნიორებთან, რათა ჰქონდეთ სათანადო დაინტერესება; შეთანხმების ტექსტში შეიტანონ მკვეთრი და გასაგები ფორმულირებები, რომლებიც მოითხოვს სათანადო საპასუხო ქმედებებს პარტნიორი ქვეყნებისაგან, პირობების შეუსრულებლობისა და მოლაპარაკებიდან გადახვევის შემთხვევაში.

3. ხელშეკრულებაში ჩართონ უთანხმოებათა დარეგულირების სავალდებულო მექანიზმები, რომლებიც ბუნებით არ არის დიპლო-

მატიური და არ არის დამოკიდებულნი საგარეო პოლიტიკის მოსაზრებებზე.

4. მხედველობაში ჰქონდეთ, რომ ეკონომიკური პოლიტიკისადმი ნდობა შეიძლება მიღწეულ იქნას მხოლოდ მაშინ, თუ რეგიონული ინტეგრაციული კავშირი თავისთავად განასახიერებს გონივრულ პოლიტიკას. არავითარი შეთანხმება არ გახდება ინვესტიციების მოზიდვის სტიმული, თუ იგი არ იძლევა ისეთი საფუძვლების გარანტიას, როგორცაა საკუთრების საიმედოდ დაცული უფლებები და სწორი მაკროეკონომიკური პოლიტიკა.

დასკვნა 4. მხოლოდ ეფექტიან რეგიონულ ინტეგრაციულ კავშირებს შეუძლიათ დახმარების გაწევა პოლიტიკური პრობლემების გადაჭრაში, თუმცა, თუ ისინი ეკონომიკურად მიზანშეუწონელია ან იწვევენ ღრმა უთანხმოებებს, ეფექტი იქნება პირდაპირ საწინააღმდეგო.

1. სავაჭრო პრეფერენციები შეიძლება სასარგებლო აღმოჩნდეს ისეთი პოლიტიკური მიზნის მისაღწევად, როგორცაა ეროვნული უსაფრთხოება, მაგრამ ღრმთა განმავლობაში ასეთი პრეფერენციების ოპტიმალური დონე ეცემა.

2. სხვა ქვეყნებთან თანამშრომლობა ხელს უწყობს ეროვნული სუვერენიტეტის განმტკიცებას იმ შემთხვევაში, როცა ცალკე აღებული ქვეყანა ძალიან მცირეა საიმისოდ, რათა პრობლემებს დამოუკიდებლად გაუმკლავდეს. ეს თანაბრად მისაღებია როგორც ტექნიკური საკითხების, ისე საერთაშორისო არენაზე ეროვნული ძალისხმევის გაერთიანების მიმართ ნორმატიულ-სამართლებრივი რეგულირების შესახებ მოლაპარაკებების ან დისკუსიების პროცესში. რამდენადაც გადასაწყვეტი საკითხის მიხედვით, მოხდება იმ დაჯგუფებების ოპტიმალური შემადგენლობის განსხვავება, რომლებიც გაერთიანებულია თანამშრომლობისთვის საერთო ინტერესების საფუძველზე, არ შეიძლება გამოვიდეთ იმ მოსაზრებიდან, რომ ნებისმიერი რეგიონული ინტეგრაციული კავშირი ავტომატურად მისცემს ასეთ უპირატესობებს.

დასკვნა 5. რეგიონული თანამშრომლობა ჩვეულებრივ არ მოითხოვს სავაჭრო პრეფერენციების დამყარებას.

ეკონომიკებს შორის მასშტაბური „გადასხმის ეფექტის“ არსებობა მოითხოვს განვითარებად ქვეყნებს შორის თანამშრომლობას იმ სფეროებში, რომლებიც დაკავშირებულნი არ არიან სავაჭრო პოლიტიკასთან (რეგულირების რეფორმა და ინფრასტრუქტურის შექმნა). თუმცა ეს ამოცანები, როგორც წესი, გადაჭრილ უნდა იქნან სავაჭრო დისკრიმინაციის არსებობისაგან დამოუკიდებლად.

1. მთავრობებმა ცალმხრივი წესით უნდა მოახდინონ მუშაობის

მეთოდების ოპტიმიზირება, ადმინისტრაციული მოთხოვნების გამართებისა და უცხოური რეგულაციური რეჟიმების მიღების გზით, თუ ეს არ ეწინააღმდეგება იმ მიზნების მიღწევას, რომლებიც საზოგადოებრივ ინტერესს წარმოადგენენ. მიუხედავად იმისა, რომ რამდენიმე ქვეყანაში რეფორმების შეთანხმებულ ჩატარებას შეუძლია შეამსუბუქოს აუცილებელი პოლიტიკური ღონისძიებების განხორციელება, ძლიერი რეფორმატორები უნდა გაურბოდნენ შედარებით სუსტებზე დამოკიდებულებას.

2. იმ შემთხვევაში, თუ ბაზრის ნაკლოვანებების კომპენსაციისათვის საჭიროა სტანდარტები პროდუქციაზე ან მწარმოებელთა საქმიანობის მარეგულირებელი წესები, მიღებულ უნდა იქნას საერთაშორისო ნორმები, თუ ისინი არსებობს ან შესაძლებელია მათი დამუშავება. თუ რეგიონული ნორმებია აუცილებელი, ისინი უნდა იყოს არადისკრიმინაციული და შეძლებისდაგვარად გახსნილი ყველა ქვეყნისათვის.

3. იმ შემთხვევაში, თუ საჭიროა ჰარმონიზაცია, პარტნიორებმა პირველ რიგში უნდა განსაზღვრონ მინიმალური და არა უნივერსალური სტანდარტები რეგიონული ინტეგრაციული კავშირის ფარგლებში და უნდა უზრუნველყონ ისეთი რეგულირება, რომელიც შეესაბამება ყველა წევრი ქვეყნის განვითარების დონეს და ადმინისტრაციულ შესაძლებლობებს.

4. სავაჭრო პრეფერენციებს შეუძლიათ ხელი შეუწყონ პოლიტიკური ინტეგრაციის ან რეგიონული თანამშრომლობის განვითარებას, განხილვაში მეტი საკითხების ჩართვით ან თანამშრომლობისთვის ინსტიტუციონალური საზღვრების უზრუნველყოფით. ამასთან, შესაძლოა, უფრო ეფექტიანი ყოფილიყო მრავალმხრივი მოლაპარაკებები ან საერთაშორისო ნორმების ცალმხრივი მიღება.

დასკვნა 6. რეგიონული ინტეგრაციული კავშირის მართვისას გაუფრთხილდით ოპერაციულ ხარჯებს.

მთავრობებმა დეტალურად უნდა გაითვალისწინონ ოპერაციული ხარჯები, აგრეთვე რეგიონული ინტეგრაციული კავშირის სხვადასხვა ტიპებისათვის ნორმებისა და წესების დანერგვასთან დაკავშირებული ხარჯები.

1. თავისუფალი ვაჭრობის შესახებ შეთანხმება მოითხოვს ძვირადღირებული წესების დაცვას. ხარჯები შეიძლება შემცირდეს, თუ იგივე წესებს გამოვიყენებთ, რომლებიც გამოიყენება არაპრეფერენციული ვაჭრობისათვის ისეთი მეთოდის დახმარებით, როგორცაა „სატარიფო პოზიციის ცვლილება.“ ისინი შეცვლიან კრიტერიუმებს, რომლებიც ეფუძნება ადგილობრივი წარმოების წილს ან დამატებულ ღირებულებას.

2. საბაჟო კავშირები შეიძლება უფრო მისაღები აღმოჩნდეს, ვიდრე თავისუფალი ვაჭრობის შესახებ შეთანხმება, მაგრამ მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ შიდა საზღვრები ფაქტიურად შეცვლილია (ხშირად ეს არ ხდება) და დაწესებულია დაბალი საერთო შიდა ტარიფი.

3. საბაჟო კავშირებში ერთიანი სავაჭრო პოლიტიკის შესამუშავებლად საჭირო ინსტიტუტების სტრუქტურა მიმართულ უნდა იქნეს პროტექციონისტული ტენდენციების შემცირებისკენ, რისთვისაც აუცილებელია იმის მიღწევა, რომ ერთ პოლიტიკურ ორგანოს ჰქონდეს პასუხისმგებლობა სარგებელზეც და სავაჭრო ბარიერებით განპირობებულ დანაკარგებზეც.

დასკვნა 7. რეგიონულმა ინტეგრაციულმა კავშირმა ბიუჯეტი-სათვის შეიძლება გამოიწვიოს როგორც დადებითი, ისე უარყოფითი შედეგები.

რეგიონული ინტეგრაციული კავშირის ფისკალური ასპექტები მნიშვნელოვანია იმ ქვეყნებისთვის, სადაც ვაჭრობაზე გადასახადები უზრუნველყოფენ სახელმწიფო შემოსავლების მნიშვნელოვან წილს.

1. სუსტად განვითარებული საგადასახადო სისტემების მქონე ეკონომიკებში ვაჭრობაზე გადასახადები წარმოადგენენ სახელმწიფო შემოსავლების გაზრდის შედარებით ეფექტიან და არაკორუმპირებულ საშუალებას. თუმცა ვაჭრობაზე გადასახადები არ შეიძლება იყოს სახელმწიფო შემოსავლების პრობლემის გადაჭრის მუდმივი საშუალება. რეგიონული ინტეგრაციული კავშირი საჭიროა გამოვიყენოთ, როგორც გადასახადების შიდა სტრუქტურის განვითარებისა და რეფორმების შესაძლებლობა. პოლიტიკის შემქმნელებმა უნდა უზრუნველყონ საგადასახადო დაბეგვრის შედარებით პროპორციული სტრუქტურა, რომელსაც შეუძლია სატარიფო შემოსულობების ნებისმიერი შემცირების კომპენსირება.

2. საბაჟო კავშირებს ასევე შეუძლიათ გადასახადების აკრეფის შემსუბუქება კონტრაბანდის შემცირების ხარჯზე.

დასკვნა 8. ნუ იმედოვნებთ, რომ ვაჭრობის მსოფლიო ორგანიზაცია უზრუნველყოფს რეგიონული ინტეგრაციული კავშირის ეფექტიანობას.

სახელმწიფოებს არ უნდა ჰქონდეთ ილუზია იმის შესახებ, რომ რეგიონული ინტეგრაციული კავშირის სარგებლიანობა მისი წევრებისა და აუტსაიდერებისათვის გარანტირებულ იქნება ვაჭრობის მსოფლიო ორგანიზაციის მიერ. ეს მსოფლიო ორგანიზაცია კრძალავს რეგიონული ინტეგრაციის ზოგიერთ დესტრუქციულ ფორმას, მაგრამ მისი მთავარი წვლილი არაწევრი ქვეყნებისთვის რეგიონული ინტეგრაციის პოტენციური ნეგატიური შედეგების შეზღუდვაში

მდგომარეობს. იგი წარმოადგენს ვაჭრობის გლობალური ლიბერალიზაციის ინსტრუმენტს უპირატესი ხელშეწყობის რეჟიმის საფუძველზე.

1. მთავრობები თვალყურს უნდა ადევნებდნენ რეგიონული ინტეგრაციული კავშირის შექმნის შემდეგ მომხდარ პროცესებს და გამოიყენონ ეს ინფორმაცია ვმო-ში ნოტიფიკაციისა და მოლაპარაკებების წარმოების შესახებ საფუძველად. ეს გამოკვლევები უნდა ითვალისწინებდნენ საფასო და რაოდენობრივ ეფექტებს საქონლის მთლიანი ნომენკლატურის მიხედვით.

2. რეგიონული ინტეგრაციული კავშირი, რომლის წევრებიც არიან ქვეყნები, აუცილებლად უნდა შეფასდეს ამ ქვეყნების ეროვნული განვითარების მიზნებისა და მაჩვენებლების თვალსაზრისით და არა იმის მიხედვით, პასუხობენ თუ არა ისინი ვმო-ს შესაბამისი მუხლების მოთხოვნებს.

3. ვმო -ს მიერ აპრობირებული საზედამხედველი პროცედურები და უთანხმოებათა დარეგულირების მეთოდები, აქტიურად უნდა იქნას გამოყენებული იმისათვის, რომ უზრუნველყოს არსებული წესების დაცვა და იბრძოლოს რეგიონული ინტეგრაციული კავშირის პროტექციონისტული ეფექტების ნეგატიური ასპექტების წინააღმდეგ საქონლის წარმოშობის წესების გამოყენებისა და დაცვის სიტუაციური ღონისძიებების ჩათვლით.

4. ვმო-ს წესებში განსხვავებები განვითარებული და განვითარებადი ქვეყნების მიხედვით ლიკვიდირებულ უნდა იქნეს, კერძოდ, ის წესები, რომლებიც მოითხოვენ საქონლის თითქმის მთლიანად მოცვას, ყველა ქვეყანამ უნდა გამოიყენოს.